४) सुनीत थेरो

प्रस्तावना

सुनीत हा राजगृहातील गरीब कुळात जन्माला आला होता. साफसफाईचे आणि झाडूवाल्याचे काम करून तो आपली उपजीविका करीत होता. सहाजिकच लोकांकडून त्याला सतत अपमान आणि उपेक्षेचाच अनुभव येत होता. पण तथागत बुद्धाच्या संघात प्रवेश केल्यावर हीन जातीचा हा त्याच्यावरचा शिक्का आपोआप नष्ट झाला. तो भिक्खु होऊन ज्ञानाच्या आणि ध्यानाच्या मार्गाला लागला. पुढील गाथामध्ये तो आपले पूर्वायुष्य कसे होते हे सांगून सत्य कसे जाणले त्याचे तो कथन करीत आहे.

'' माणसाने माणसाशी माणसाप्रमाणे वागून सर्वांना जगण्याची समान संधी उपलब्ध करू देणे.''

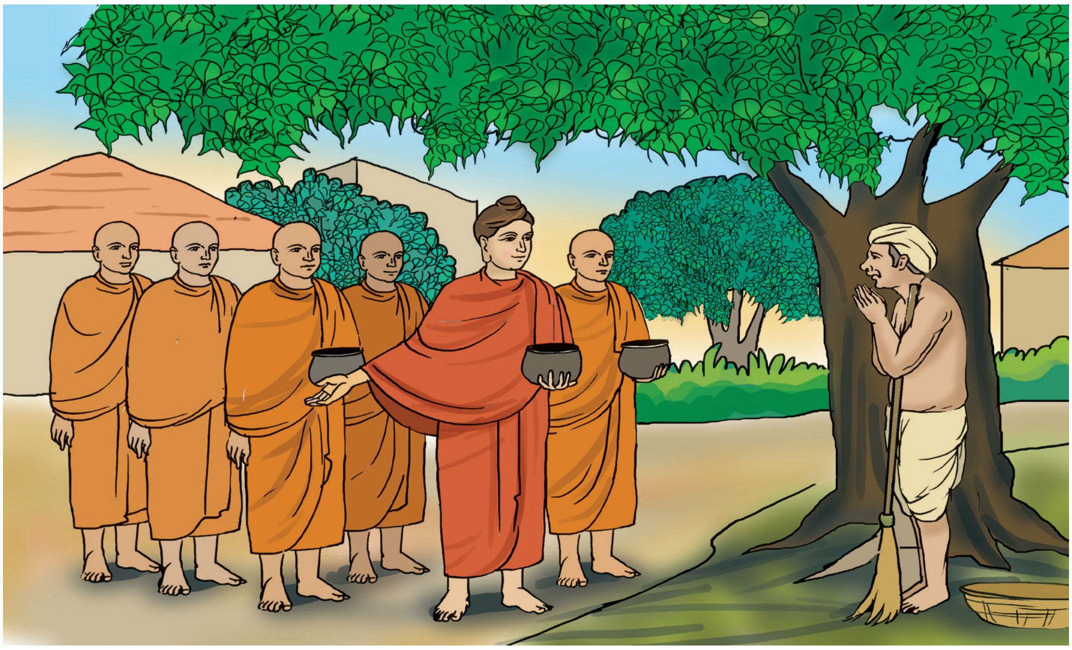

नीचे कुलम्हि जातो'हं, दलिद्दो अप्पभोजनो।
हीन कम्मं ममं आसि, अहोसिं पुप्फछड्डको।।१।।

जिगुच्छितो मनुस्सानं, परिभूतो च वम्भितो।
नीचं मनं करित्वान, वन्दिस्सं बहुकं जनं।।२।।

अथाद्दसासि सम्बुद्धं, भिक्खुसङ्घपुरक्खतं।
पविसन्तं महावीरं, मगधानं पुरुत्तमं।।३।।

निक्खिपित्वान व्याभङ्गिं, वन्दितुं उपसङ्कमि।
ममेव अनुकम्पाय, अट्ठासि पुरिसुत्तमो।।४।।

वन्दित्वा सत्थुनो पादे, एकमन्तं ठितो तदा।
पब्बज्जं'हं आयाचिं, सब्बसत्तानमुत्तमं।।५।।

ततो कारुणिको सत्था, सब्बलोकानुकम्पको।
‘एहि भिक्खु’ति मं आह, सा मे आसूपसम्पदा।।६।।

सो’हमेको अरञ्ञस्मिं, विहरन्तो अतन्दितो।
अकासिं सत्थुवचनं, यथा मं ओवदी जिनो।।७।।

रत्तिया पुरिमे यामे, पुब्बजातिमनुस्सरिं।
रत्तिया मज्झिमे यामे, दिब्बचक्खुं विसोधयिं।।
रत्तिया पच्छिमे यामे, तमोक्खन्ध पदालयिं।।८।।

ततो रत्या विवसाने, सुरियस्सुग्गमनं पति।
इन्दो बह्मा च आगन्त्वा, मं नमस्सिंसु अञ्जलिं।।९।।

‘नमो मे पुरिसाजञ्ञ, नमो ते पुरिसुत्तम।
यस्स ते आसवा खीणा, दक्खिणेय्यो’सि मारिस’।।१०।।

ततो दिस्वान मं सत्था, देवसङ्घपुरक्खतं।
सितं पातुकरित्वान, इममत्थमभासथ।।११।।

‘तपेन बह्मचरियेन, संयमेन दमेन च।
एतेन बाह्मणो होति, एतं बाह्मणमुत्तमं’ति।।१२।।

(संदर्भ–थेरगाथा)

शब्दार्थ

नीच (वि.)– निकृष्ट, हलका
कुल (नपु.)– जात
जाति (स्त्री.)– जन्म
हीन (वि.)– नीच
कम्म (नपु.)– काम, कार्य
दिस (नपु.)– पाहणे
खीण (कृदन्त.)– क्षीण
अप्पभोजनं– अल्पभोजन
दळहं (क्रि.वि.)– दृढतापूर्वक
जिगुच्छा (स्त्री.)– घृणा
परिभूत (कृदन्त.) – निंदायोग्य
पुरक्खतं (अ.)– समोर
पुरुत्तम (नपुं.)– उत्तमनगर
व्याभङ्गि – झाडू, केरसुणी
अनुकम्पा– सहानुभूती
सत्थु (पु.)– शास्ता, बुद्ध
अञ्जलिं (क्रि.)– हात जोडले
दक्खिणेय्यो (क्रि.वि.)– दान देण्यायोग्य
पुप्फछड्डको (वि.)– फुलांचा कचरा
एकमन्तं(क्रि.)– एका बाजूला
ठित (भू.क्रि.)– उभा राहिलेला
ततो (अव्य.)– नंतर
अरञ्ञ (नपु)– जंगल, वन
ओवदनं(नपुं)– उपदेश देणे
जिन (वि)– बुद्ध, विजयी
याम (पु.)– प्रहर
विसोधित (कृ.)– शुद्ध केले.
वम्भितो (वि.)– घृणीत
भिक्खुसङ्घ (वि.)– भिक्खु संघ
निक्खिपित्वान (पूर्व.क्रि.)– बाजूला ठेवून
उपसम्पदा (स्त्री.)– बौद्ध भिक्खूसंघाकडून दिली जाणारी भिक्खूदीक्षा, उपसंपदा

अतन्दितो (वि.)– क्रियाशील
अनुस्सरिं (भूत.क्रि.)– स्मरण केले
पदालयिं (भूत.क्रि.)– नाश केला
विवसनं (नपु.)– उजाडल्यावर
सितं (नुपं.)– स्मित हास्य

स्वाध्याय

१. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१) सुनीतचा जन्म कोणत्या कुळात झाला?
२) सुनीत कोणाला वंदन करीत असे?
३) भिक्खुसंघाच्या समोर सुनीतने कोणाला पाहिले?
४) शास्त्याला वंदन करून सुनीत कोठे उभा राहिला?
५) सुनीतची उपसंपदा कशी झाली?
६) सुनीतने रात्रीच्या शेवटच्या प्रहरी काय केले?
७) ब्राह्मण कोणाला म्हणावे?

२. खालील वाक्ये सत्य/असत्य ओळखा.

१) नीचं मन करित्वान वन्दिस्स एको जनं।
२) ममेव न अनुकम्पाय अट्ठासि पुरिसुत्तमो।
३) सो' हमेको आरामे विहरन्तो अतन्दितो।
४) रत्तिया मज्झिमे यामे दिब्बचक्खु विसोधयिं।
५) बुद्धो बह्मा च आगन्त्वा मं नमस्सिंसु अञ्जलिं।

३. सुचनेनुसार कृती करून उत्तरे लिहा.

१) जिगच्छितो................परिभूतो च वम्भितो (मनुस्सानं/मनुस्सा) (योग्य पर्याय निवडा)
२) वन्दित्वा सत्थुनो ....एकमन्त ठितो तदा। (हत्थे/पादे) (योग्य पर्याय निवडा)
३) अथाद्दसासि (संधी विग्रह करा)
४) पुरिसुत्तमो (संधी विग्रह करा)
५) दलिद्दो. (माध्यम भाषेत अर्थ लिहा)

४. संधी करा.

१) जातो + अहं
२) पब्बज्जं + अहं
३) आस + उपसम्पदा
४) एकं+अन्त

५. योग्य जोड्या जुळवा.

'अ' गट	'ब' गट
१) पविसन्तं महावीरं	अ) वन्दिस्सं बहुकं जनं।
२) रत्तिया मज्झिमे यामे	ब) दिब्बचक्खुं विसोधयिं।
३) नीचे कुलम्हि जातो'हं	क) दलिद्दो अप्पभोजनो।
	ड) मगधानं पुरुत्तमं।

६. जाळरेखाचित्र पूर्ण करा.

१)
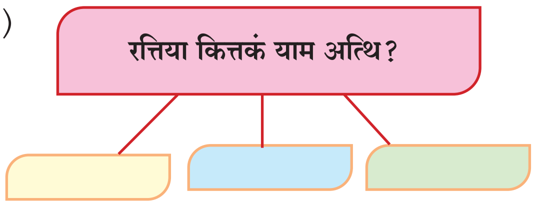

२)
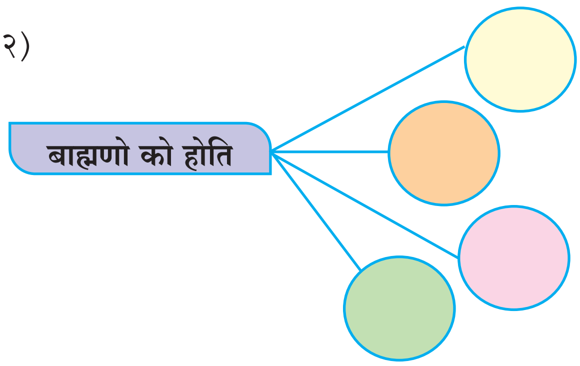

३)
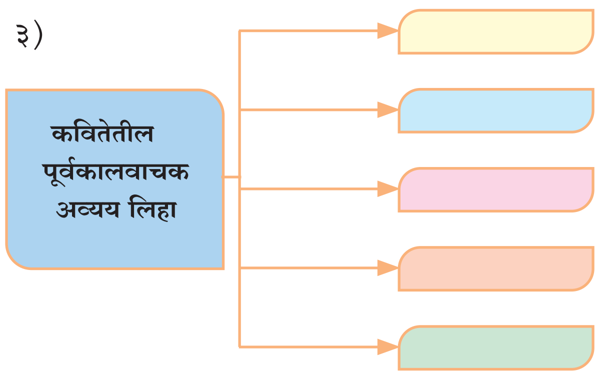

७. दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

सुनीत थेरोचे जीवन चरित्र थोडक्यात लिहा.

☆☆☆